

Xây dựng và giáo dục văn hoá ứng xử cho sinh viên đại học

Cao Thị Thoa*, Lê Phú Hưng*

*Khoa Công nghệ thông tin, Trường Đại học Tài nguyên và Môi trường Hà Nội

Received: 30/10/2023; Accepted: 7/11/2023; Published: 14/11/2023

Abstract: Building a culture of behavior in schools is an important educational activity because “First is obedient, second is knowledge”, this becomes even more urgent in the face of the strong influence of social networking sites on young people today. Now, in addition to having high – level expertise, “Good communication, civility in the office”, “Respect for superiors and colleagues” are two criteria in the criteria to evaluate a perfect employee. Therefore, right from the time they sit in school, student – future workers must immediately learn the culture of behavior before becoming official workers. So, how to build and educate “future workers” to communicate well and behave civilly? Please refer to some methods of building a culture of behavior for university students through the article below.

Keywords: Culture, behavioral culture, school behavioral culture, civilization, polite, method.

1. Đặt vấn đề

Trước sự phát triển mạnh mẽ của internet, các nền tảng xã hội lần lượt ra đời và ngay lập tức trở thành phổ biến, ảnh hưởng mạnh mẽ tới toàn cầu như: Facebook, Tiktok, Instagram, WhatsApp, Wechat, Zalo, Twitter,... Sự ra đời của các nền tảng xã hội này được tạo ra đều có chung một số mục tiêu như: giúp người dùng giao lưu và kết nối với nhau, chia sẻ những kiến thức hữu ích lên các nền tảng xã hội; giúp cá nhân, tổ chức người dùng có thể kinh doanh online trên chính tài khoản cá nhân của mình. Như vậy, chúng ta không thể phủ nhận những hữu ích của các trang mạng xã hội, tuy nhiên, chúng cũng mang lại nhiều vấn đề tiêu cực, ảnh hưởng đến người dùng, đặc biệt là giới trẻ nói chung và sinh viên (SV) nói riêng. Phần lớn SV dành thời gian sử dụng điện thoại (dành cho việc lướt facebook, tiktok) quá nhiều nên mạng xã hội vô tình có những tác động tiêu cực đến tâm lý SV. Ngoài ra, SV còn đang bị tác động bởi những yếu tố ngoại cảnh như: gia đình, xã hội, bạn bè xung quanh,... Vậy làm thế nào để thay đổi văn hoá ứng xử (VHUX) của SV đại học trước những tác động tiêu cực trên?

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Văn hoá, VHUX

- Theo Từ điển tiếng Việt [2]: Văn hoá là:

a) Tổng thể nói chung những giá trị vật chất và tinh thần do con người sáng tạo ra trong quá trình lịch sử.

b) Những hoạt động của con người nhằm thỏa mãn nhu cầu đời sống tinh thần.

- Văn hoá là mối quan hệ giữa thế giới biểu tượng

trong óc một cá nhân hay một tộc người với cái thế giới thực tại ít nhiều đã bị cá nhân này hay tộc người này mô hình hoá theo cái mô hình tồn tại trong biểu tượng. Điều biểu hiện rõ nhất chứng tỏ mối quan hệ này, đó là văn hoá dưới hình thức dễ thấy nhất, biểu hiện thành một kiểu lựa chọn riêng của cá nhân hay tộc người, khác các kiểu lựa chọn của cá nhân hay tộc người khác [1].

- Văn hóa là cách sống của một nhóm người bao gồm những hành vi, niềm tin, giá trị và biểu tượng mà họ chấp nhận một cách tự nhiên mà không cần suy nghĩ về chúng và được truyền qua giao tiếp và bắt chước từ thế hệ này sang thế hệ khác (Samovar and Porter, 1994).

- VHUX: là một biểu hiện của giao tiếp, là sự phản ứng của con người trước sự tác động của người khác với mình trong một tình huống nhất định được thể hiện qua thái độ, hành vi, cử chỉ, cách nói năng của con người nhằm đạt kết quả tốt trong mối quan hệ giữa con người với nhau. VHUX chính là những đặc điểm tính cách của cá nhân được thể hiện qua thái độ, hành vi, cử chỉ, lời nói của từng cá nhân trong giao tiếp xã hội [5].

- VHUX học đường: VHUX học đường thực chất là đề cập đến các giá trị, chuẩn mực văn hóa điều chỉnh nhận thức, thái độ, hành vi, tác phong, cử chỉ, lời nói của giáo viên, học sinh, SV trong giao tiếp với mọi người xung quanh. Đó là yếu tố rất quan trọng để rèn luyện nhân cách và giáo dục học sinh, SV.

2.2. Xây dựng văn hoá học đường

- Xây dựng VHUX học đường: là một hoạt động giáo dục hệ giá trị, các chuẩn mực văn hóa giúp cho

các thành viên trong nhà trường có nhận thức đúng, suy nghĩ, tình cảm, hành vi tốt đẹp, thực hiện VHUX lành mạnh, xây dựng cơ sở để đảm bảo chất lượng giáo dục của nhà trường.

- Ngày 03/10/2018, Thủ tướng Chính phủ đã ban hành Quyết định 1299/QĐ-TTg phê duyệt Đề án “*Xây dựng VHUX trong trường học giai đoạn 2018- 2025*”. Mục tiêu chung là “*Tăng cường xây dựng VHUX trong trường học nhằm tạo chuyển biến căn bản về ứng xử văn hóa của cán bộ quản lý, nhà giáo, nhân viên, học sinh, SV để phát triển năng lực, hoàn thiện nhân cách, lối sống văn hóa; xây dựng văn hóa trường học lành mạnh, thân thiện; nâng cao chất lượng giáo dục đào tạo; góp phần xây dựng con người Việt Nam: yêu nước, nhân ái, nghĩa tình, trung thực, đoàn kết, cần cù, sáng tạo*”[4]. Điều này cho thấy, VHUX trong trường học là vấn đề hết sức quan trọng, được cả xã hội quan tâm.

2.3. Một số nguyên nhân tác động đến VHUX của SV

Như đã nêu ở trên, ngoài lợi ích mà mạng xã hội mang đến, nó còn mang lại nhiều tác động tiêu cực đến SV như:

Giảm tương tác giữa mọi người: Người dùng chỉ nhìn vào màn hình điện thoại nên ít giao tiếp trực tiếp với người xung quanh.

Tăng cảm giác muốn gây sự chú ý: Đôi khi những status, những hành động “vô tri” trở thành công cụ câu view.

Xao nhãng những mục tiêu thực của cuộc sống: hiện nay nền tảng Tiktok đang có tác động lớn đến người dùng, nhiều người thay vì có mục tiêu thực thì lại mong muốn trở thành idol Tiktok.

Có nguy cơ mắc bệnh trầm cảm: theo các nghiên cứu hiện nay, những người thường xuyên sử dụng mạng xã hội thường có cảm xúc tiêu cực hơn, bao gồm cả trầm cảm.

Lộ thông tin cá nhân: đã có rất nhiều người bị mất số tiền lớn do bị lừa đảo, hoặc bị truy cập vào tài khoản cá nhân để lừa đảo.

Các tác động tiêu cực trên đã, đang và sẽ có tầm hưởng ngày càng lớn đối với SV nếu không có những biện pháp ngăn chặn, giảm thiểu. Trong các tác động tiêu cực trên thì ta thấy rõ vấn đề giảm tương tác giữa mọi người là rõ nhất. Hơn nữa, những thông tin tiêu cực, những video “nhảm nhí” có tác động đến tâm lý người dùng rất nhanh chóng, đặc biệt là giới trẻ nói chung và SV đại học nói riêng. Hiện trạng, SV có xu hướng “bắt trend” Tiktok rất nhanh, do đó, SV có những lời nói, hành vi chưa chuẩn mực.

Qua khảo sát thực tế tại Trường Đại học Tài nguyên và Môi trường Hà Nội, vấn đề SV gặp giảng viên mà không chào hỏi, thiếu sự tôn trọng giảng viên, tồn tại nhiều SV thiếu văn hoá trong giao tiếp hiện đã và đang diễn ra hàng ngày.

Không chỉ bị tác động bởi mạng xã hội, SV đại học còn bị thay đổi tâm lý, hành vi ứng xử bởi những tác động khác xung quanh. Bởi lẽ, lên đại học, SV không còn được nhận sự quan tâm, sát sao của bố mẹ như lúc học phổ thông, các em dễ bị tác động bởi bạn bè xung quanh,....

2.4. Phương pháp xây dựng văn hoá học đường

VHUX có vai trò rất lớn và cần xem và đặt nó thành ý thức đi sâu của mỗi cán bộ, viên chức, học sinh, SV trong nhà trường bằng nhiều hình thức, phương pháp cụ thể như sau:

a) *Phương pháp tuyên truyền chung trong nhà trường*

- Tuyên truyền sâu rộng, tạo sự chuyển biến mạnh mẽ trong đội ngũ nhà giáo, cán bộ quản lý giáo dục, nhân viên, học sinh, SV, gia đình và cộng đồng về các chủ trương, chính sách, pháp luật của Nhà nước về giáo dục đạo đức, lối sống, VHUX trong trường học; về mục đích, ý nghĩa, trách nhiệm của từng cá nhân, đoàn thể.

- Phát huy vai trò của tổ chức Đoàn, Hội tổ chức đa dạng hình thức giáo dục VHUX, thể hiện tinh thần yêu nước, tôn trọng giá trị lịch sử truyền thống văn hoá tốt đẹp cho SV.

- Tuyên truyền lợi ích và tác hại của các trang mạng xã hội, hướng dẫn SV sử dụng thời gian hợp lý để giải trí với các trang mạng xã hội, không để “chúng” kiểm soát bản thân, dành quá nhiều thời gian vào chiếc điện thoại, laptop. Không học theo những hành vi xấu, lối sống tiêu cực trên mạng xã hội.

- Tại Trường Đại học Tài nguyên và Môi trường, hàng năm, cứ bước vào năm học mới, nhà trường tổ chức “Tuần lễ công dân”, cụ thể: Giáo viên chủ nhiệm cùng với cố vấn học tập sẽ gặp mặt trực tiếp các lớp SV với các chuyên đề khác nhau với các mục đích như:

+ Nâng cao nhận thức, ý thức của SV trong việc thực hiện nghiêm túc chủ trương, chính sách Pháp luật của Đảng và Nhà nước;

+ Học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh;

+ Hình thành lối sống lành mạnh, văn minh, văn hoá, xây dựng các kỹ năng giao tiếp học đường.

+ Xây dựng thái độ chuẩn mực, giao tiếp lịch sự

để chuẩn bị hành trang cho người lao động tương lai,....

b) Phương pháp “làm gương”

- Để thay đổi VHUX của SV, trước tiên mỗi cán bộ, giảng viên, nhân viên trong trường phải có lối sống lành mạnh, hành vi ứng xử phù hợp với đồng nghiệp, với SV. Cụ thể:

+ Đối với cán bộ quản lý: Ngôn ngữ tôn trọng, trung thực, cầu thị, tham mưu tích cực và thể hiện rõ chính kiến; phục tùng sự chỉ đạo, điều hành và phân công của lãnh đạo theo quy định. Không xúc phạm, gây mất đoàn kết; không thờ ơ, né tránh hoặc che giấu các hành vi sai phạm của cán bộ quản lý.

+ Đối với đồng nghiệp, nhân viên: Ngôn ngữ đúng mực, trung thực, thân thiện, cầu thị, chia sẻ, hỗ trợ; tôn trọng sự khác biệt; bảo vệ uy tín, danh dự và nhân phẩm của đồng nghiệp, nhân viên. Không xúc phạm, vô cảm, gây mất đoàn kết.

+ Đối với SV: ngôn ngữ chuẩn mực, dễ hiểu, khen hoặc phê bình phù hợp với đối tượng và hoàn cảnh; mẫu mực, bao dung, trách nhiệm, yêu thương; tôn trọng sự khác biệt, đối xử công bằng, tư vấn, lắng nghe và động viên, khích lệ SV; tích cực phòng, chống bạo lực học đường, xây dựng môi trường giáo dục an toàn, lành mạnh, thân thiện. Không xúc phạm, gây tổn thương, vụ lợi; không trù dập, định kiến, bạo hành, xâm phạm; không thờ ơ, né tránh hoặc che giấu các hành vi vi phạm của SV.

- Xây dựng “trường học hạnh phúc”, xây dựng hình tượng “người thầy mẫu mực”, xây dựng môi trường giao tiếp văn minh, văn hoá là rất quan trọng để tác động thay đổi hành vi, lối sống, ứng xử của SV.

- Xây dựng “môn học yêu thích” cũng là một cách rất hiệu quả để SV có động lực học tập, yêu thích môn học, dành thời gian cho môn học thay vì dành thời gian để sử dụng mạng xã hội. Thay đổi phương pháp dạy học theo hướng “lấy người học làm trọng tâm”, dạy học theo hướng ứng dụng bộ môn với thực tiễn, tổ chức hoạt động nhóm, làm bài tập lớn, tạo điều kiện và định hướng cho SV làm nghiên cứu khoa học,...

c) Phương pháp xây dựng VHUX cho SV

- Một số quy tắc ứng xử:

+ Ứng xử với cán bộ quản lý, giáo viên, nhân viên: Kính trọng, lễ phép, trung thực, chia sẻ, chấp hành các yêu cầu theo quy định. Không bịa đặt thông tin; không xúc phạm tinh thần, danh dự, nhân phẩm, bạo lực.

+ Ứng xử với học sinh khác: Ngôn ngữ đúng mực, thân thiện, trung thực, hợp tác, giúp đỡ và tôn

trọng sự khác biệt. Không nói tục, chửi bậy, miệt thị, xúc phạm gây mất đoàn kết; không bịa đặt, lôi kéo; không phát tán thông tin để nói xấu làm ảnh hưởng đến danh dự, nhân phẩm SV khác.

+ Ứng xử với cha mẹ và người thân: Kính trọng, lễ phép, trung thực, yêu thương.

+ Ứng xử với khách đến trường học: Tôn trọng, lễ phép.

- Xây dựng các câu lạc bộ

+ Tại các trường đại học, nên xây dựng các câu lạc bộ (CLB) như: CLB SV tình nguyện, CLB hiến máu nhân đạo, CLB Cờ vua, CLB văn nghệ,... nhằm thay đổi lối sống văn hoá, lành mạnh; giúp SV hạn chế được thời gian dành cho các trang mạng xã hội.

+ Tổ chức các câu lạc bộ về bộ môn học, chẳng hạn: CLB Toán học, CLB Hoá học, CLB Khoa học, ... và tổ chức các cuộc thi mở rộng có tranh giải để khích lệ SV tham gia.

2.5. Thuận lợi: Đoàn Thanh niên tại các trường đại học hoạt động rất tích cực, đầy nhiệt huyết, điều này có tác động rất lớn trong việc tuyên truyền và xây dựng các câu lạc bộ. Khoa Công nghệ thông tin góp phần tuyên truyền mạnh mẽ tại các trang mạng xã hội.

2.6. Khó khăn

- VHUX là khái niệm không thể “sờ” hay “cầm” thấy được, do đó để phát huy tích cực tuyên truyền từ trường học thì điều quan trọng vẫn là ý thức của mỗi SV, vì vậy cán bộ, giảng viên khó kiểm soát được.

- SV dễ bị tác động bởi ngoại cảnh bên ngoài: mạng xã hội, bạn bè xấu,...

3. Kết luận

Xây dựng VHUX học đường là một trong những nhiệm vụ quan trọng hàng đầu, Chủ tịch Hồ Chí Minh từng nói “*Có tài phải có đức, có tài mà không có đức, tham ô hủ hoá có hại cho nước*”. Do vậy, xây dựng văn hoá học đường là vô cùng cần thiết, là ưu tiên hàng đầu trong sự nghiệp giáo dục con người để thực hiện đổi mới, căn bản và toàn diện giáo dục đào tạo.

Tài liệu tham khảo

[1] Phan Ngọc, *Bản sắc văn hoá Việt Nam*, NXB Văn hoá – Thông tin, Hà Nội, 1998.

[2] Hoàng Phê (Chủ biên), *Từ điển Tiếng Việt*, NXB Đà Nẵng, 2003.

[3] Trường Đại học Tài nguyên và Môi trường, *Chuyên đề sinh hoạt tuần công dân khoa ĐH8*.

[4] Văn bản Chính phủ, *Quyết định số 1299/QĐ-TTg của Thủ tướng Chính phủ*.

[5] <http://giadinh.bvhttdl.gov.vn/van-hoa-ung-xu-trong-truong-hoc-thuc-trang-va-giai-phap/>